

«РУССКИЙ МИР»: ЩО Ж ХОЧУТЬ ПОБУДУВАТИ В УКРАЇНІ

Останніми роками в російському дискурсі активно фігурує поняття «руського мира», який вони будують чи не повсюдно у світі. Не стала винятком із цього сумнозвісного правила й Україна, де «будівництво» набрало форми відкритого воєнного вторгнення путінської армії. То за що ж щодня проливають кров посіпаки кремлівського очільника і від чого боронять рідну землю бійці українських військових формувань?

Здравствуй русский мир

Основою існування та функціонування російського суспільства загалом і держави зокрема завжди виступала **заідеологізованість усіх сфер** його життєдіяльності. Висвітлюючи питання сучасної ідеології «руського мира», дослідники зазвичай спираються на фактологічну базу останніх десятиліть, подекуди частково згадуючи радянське минуле. При цьому недостатньо чітко окресленими залишаються коріння імперських амбіцій сучасної російської

держави, також як і специфіка форм їх реалізації. Для вирішення цієї задачі слід вдатися до порівняльного аналізу сутності понять «*русский мир*» (*Pax Russica*) та *Pax Romana* («*римський світ*»). Саме на базі останнього творились усі основні постулати загальновідомої концепції «Москва – Третій Рим» – першооснови російської експансіоністської ідеології. Трансформована крізь призму ідеології Візантії в 330–1453 рр., *Pax Romana* потрапила до арсеналу московських керманічів, які вважали себе спадкоємцями поваленого турками константинопольського престолу офіційно через родові зв'язки князя Івана III із племінницею останнього візантійського імператора та спільність у православній вірі. Утім, це було використано лише як привід для успадкування образу претендента на загальносвітове панування.

Як досягнення давньоримської культури, *Pax Romana*, або «римський світ», постало на межі I ст. до н. е. і I ст. н. е. за часів Римської імперії як останнього етапу розвитку держави. Досягнувши значних її територіальних розмірів, правителі стали вдаватися до різного роду засобів централізації влади та запобігання відцентровим тенденціям. Позаяк імперський центр за рівнем культурного розвитку об'єктивно випереджав приєднані землі, на всьому обширі римської держави запроваджувалась єдина система війська та управління, однак при цьому на місцях не заборонявся розвиток елементів попередньої культури. З одного боку, вироблялась єдина адміністративна система, а рівноправними державами вважалися тільки ті, які були визнані Римом і тому не підлягали завоюванню. Однак у той же час, спостерігалось становлення принципів сталого функціонування державного ладу й охорони кордонів. Причому важливо, що, на відміну від попередніх часів, це мало місце не лише у воєнний час, адже становлення системи *Pax Romana* було розпочато за доби відносної стабільності та відсутності крупних воєнних конфліктів за участю Римської імперії. У ній були вироблені більшість рис, які на сьогодні вважаються класичними для держави, тому саме систему «римського світу» слід, на нашу думку, вважати початковою точкою відліку існування державної безпеки як явища на західноєвропейських теренах.

Узагальнений аналіз витоків ідеологій римського та російського світу дозволяє виявити основні критерії, за якими вони суттєво відрізняються, хоч на перший погляд і вирішують однакові задачі в межах держав імперського типу. Насамперед, *Pax Romana* являє собою виважену імперську ідеологію, спрямовану на підтримання злагоди в Римській державі в період відсутності масштабних воєнних конфліктів. Слід звернути увагу, що відповідні принципи були запозичені й Візантією і багато в чому зумовили її тривале існування, а також формування в XIII ст. Латинської імперії як системи королівств у сфері політичного впливу Константинополя. Істотно, що ідея об'єднаної Європи мала в основі саме постулати римської ідеології та концепцію того, що всі країни створюють єдину цивілізацію, яка бере початок від Риму. На противагу, *Pax Russica* – базована на перекинуванні візантійських постулатів гібридна ідеологія, що склала основу формування псевдокультурного середовища для поширення міфологем про єдність із Росією «братніх» їй народів,

фальсифіковане обстоювання спільності їхньої історичної долі, етнічних рис, явищ матеріальної та нематеріальної культури, ментальності. Якщо ідеологія Pax Romana сформувалась у середовищі єдиної римської цивілізації як соціокультурного типу, то «*русский мир*» – *витвір кремлівських пропагандистів*, зумовлений потребою пошуку ідеологічної основи для штучного єднання стратегічно важливих для Московії територій.

Сутність Pax Romana опосередковувала такі цілі впровадження цієї ідеологічної системи, як упокорення завойованих народів за рахунок єдиної політичної ідеології, культурна експансія (у візантійський час – протистояння з католицизмом та ісламом) та насадження зразків вищої за рівнем розвитку культури. *Мета ж розробки та реалізації Pax Russica зводилася до того, що її засобами формувалась основа для асиміляційної політики, інструменти для здійснення експансії «чужими руками» та здійснювалась псевдолегітимація кожного нового завоювання.* Якщо ж соціальною базою для поширення Pax Romana в різні часи були корінні римляни, підкорені ними народи, а надалі православна знать і західноєвропейська інтелігенція, то Pax Russica від часу свого зародження й до сьогодні спрямовує своє вістря в основному на матеріально зацікавлені або психологічно вразливі верстви населення країн, які підлягають підкоренню. Засобами поширення римської ідеології в усі часи були примус у межах загальної адміністративної системи для корінних і підкорених народів та просвітницькі інструменти, а російської – пригнічення національних культур, вищих за рівнем розвитку від московської і заміщення їх московською ідеологією. Насамкінець, подальша доля Pax Romana після припинення існування Західної та Східної Римської імперії зводилася як до її трансформації в місцеві культури західноєвропейських країн, так і частково до поширення у православному (фанаріотському) середовищі Османської імперії, активність якого не в останню чергу призвела до її занепаду. Разом з тим, *Pax Russica розвивалася в постімперських модифікаціях російської держави у вигляді СРСР і РФ практично в незмінному вигляді з адаптацією до кожної епохи і продовжує існувати й донині.*

Оригінал: <https://www.ukrinform.ru/rubric-society/3522588-russkij-mir-cto-ze-putin-hocet-postroit-v-ukraine.html>